

Biblioteka informativnih sredstava

INVENTAR
sumarno-analitički

AJ-3

MINISTARSTVO ZA KONSTITUANTU
1945-1946 (1945-1946)

Slobodanka Dojčinović

Beograd

SADRŽAJ INVENTARA

	Strana
ISTORIJSKA BELEŠKA	V
ISTORIJAT TVORCA FONDA	VII
STANJE GRAĐE.....	IX
STRUKTURA ARHIVSKE GRAĐE FONDA	1
OPIS JEDINICA OPISA.....	5
POPIS KNJIGA EVIDENCIJE	13

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

ISTORIJSKA BELEŠKA

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

MINISTARSTVO ZA KONSTITUANTU

1945-1946

ISTORIJAT TVORCA FONDA

Ministarstvo za konstituantu je osnovano 7. marta 1945. godine Ukazom kraljevskih namesnika na predlog Predsedništva Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije o postavljenju Ministarskog saveta Vlade Demokratske Federativne Jugoslavije. Istina aktom je postavljen Edvard Kardelj za Ministra za konstituantu što se smatra datumom njenog osnivanja.¹

Ministarstvo za konstituantu je pripremalo ustavne propise i osnovne zakone i radilo na izgradnji celokupnog državnog sistema narodnooslobodilačkih odbora, centralnih i federalnih organa. "Osnovni zadatak Ministarstva za konstituantu bio je pripremanje akata neophodnih za izbor i konstituisanje Ustavotvorne skupštine kao i nacrtu prvog ustava nove države. Međutim, osim na izvršavanju tog osnovnog zadatka, ali u neposrednoj vezi s njim, Ministarstvo za konstituantu je delovalo i na svakodnevnoj, praktičnoj izgradnji nove vlasti i pravnog sistema. Ono je davalo mišljenje i predlagalo stavove o načelnim pitanjima pravnog sistema, o nacrtima organizacionih i ostalih akata koje su donosili savezni organi i tako doprinosilo izgradnji sistema a istovremeno u praksi proveravalo rešenja na kojima je pripreman nacrt prvog ustava."²

U okviru Ministarstva za konstituantu formirano je 7. septembra 1945. godine savetodavno telo – Komisija za Ustav – čiji je zadatak bio da proučava pitanja u vezi sa izgradnjom državne organizacije i ostala ustavna pitanja i da izradi Nacrt na osnovu kojeg će Ministarstvo za konstituantu izraditi predlog ustava i doneti ga vladi DFJ i Ustavotvornoj skupštini.

Osnivanje i rad Komisije za Ustav, regulisano je Pravilnikom o ustanovljavanju i radu Komisije za Ustav pri Ministarstvu za konstituantu.

Kao savetodavni organ, Komisija za Ustav imala je zadatak:

da proučava ustavna i sva druga pitanja u vezi sa osnovnom organizacijom države i da izradi Nacrt ustava, koji će služiti kao podloga za predlog Ministarstva za konstituantu saveznoj vladi. Komisija se sastoji od predsednika, sekretara i potrebnog broja članova koje postavlja Ministar za Konstituantu.

- Predsednik saziva i rukovodi sednicama Komisije.

- Sekretar priprema materijale za sednice Komisije, vodi zapisnik sednica i obavlja sve tehničke poslove i priprema za rad Komisije.³

Na osnovu čl. 3. Pravilnika o ustanovljavanju i radu Komisije za Ustav pri Ministarstvu za konstituantu, podpredsednik vlade i Ministar za konstituantu Edvard Kardelj je 8. septembra 1945. godine doneo Akt o postavljanju članova Komisije za Ustav,⁴ u čiji sastav su ušli Mihail Konstatinović, kao predsednik Komisije, zatim Jovan Đorđević, Ivo Krbek, Stanko Franko, Aleš Bebler, Nikola Stjepanović, Dušan Kermauner, Blagoje Haxipanzov i Leo Geršković.

"U odnosima među saveznim ministarstvima, dok nije ovičen njihov delokrug rada, pojavljivala se opasnost da neke poslove obavljaju dva ili više ministarstva a da neki poslovi ostanu

¹ "Sl. list DFJ" br.11 od 9. marta 1945 god, str.123

² Korać Ljubiša – Organizacija federacije u Socijalističkoj Jugoslaviji, str.232

³ "Sl. list DFJ", br. 69, 11. septembar 1945. str. 691

⁴ Arhiv Jugoslavije, fond Ministarstva za konstituantu, F-2 –726-45

nerješeni. Uloga koordinatora u sličnim slučajevima pripadala je Ministarstvu za konstituantu koje je na svoju inicijativu ili intervenciju zainteresovanih organa davalo mišljenje kod pozitivnog ili negativnog sukoba nadležnosti, najčešće putem uputstva, a i održavanjem specijalnih instruktivnih konferencija.

U vezi sa metodom rada putem konferencija o aktuelnim pitanjima upravno-političke prakse, ispoljavane su izvesne pojave, u formi donošenja zaključaka kojima je pridavan značaj obaveze, iako su po nekim od tih pitanja bili nadležni za odlučivanje sasvim drugi organi”.⁵

Ministarstvo za konstituantu, sem što je pripremalo ustavne propise i osnovne zakone, predstavljalo je telo za koordinaciju rada na izgradnji celokupnog državnog sistema, NO-a, centralnih i federalnih organa. Saradnja i koordinacija se ostvarivala metodom uputstva i konferencija jer se narodna vlast razvijala u različitim uslovima u pojedinim krajevima što je dovodilo do razlika, ne samo u strukturi pojedinih organa, već i u stepenu razvoja narodne vlasti. Donošenjem Ustava januara 1946. godine i formiranjem nove Vlade FNRJ 1. februara 1946. godine prestaje rad Ministarstva za konstituantu, jer je izvršilo svoj osnovni zadatak –donošenje Ustava.

Deo poslova koji se odnosi na izgradnju nove vlasti i pravnog sistema nastavio je novoosnovani savezni organ - Komitet za zakonodavstvo i izgradnja narodne vlasti.

Unutrašnja organizacija je određena Planom organizacije Ministarstva za konstituantu od 11.06.1945. godine, kojim su predviđeni:⁶

MINISTAR

POMOĆNIK MINISTRA

ODELJENJE ZA USTAVNA PITANJA

1. Zakonodavni odsek
2. Odsek za izborna pitanja
3. Odsek za ustavna pitanja savezne države
4. Odsek za ustavna pitanja federalnih jedinica

ODELJENJE ZA IZGRADNJU NARODNE VLASTI

1. Odsek za koordinaciju između zemaljskih i savezne vlade
2. Odsek za izgradnju lokalnih organa narodne vlasti
3. Odsek za teritorijalno razgraničenje
4. Odsek za kadrove
5. Instruktorski odsek

OPŠTI ODSEK

1. Pisarnica
2. Arhiva

Odeljenje za ustavna pitanja proučavalo je materijale za izradu Ustava.

Odsek za ustavna pitanja savezne države i *Odsek za ustavna pitanja federalnih jedinica*, davali su uputstva za rad na usklađivanju ustava federalnih jedinica sa ustavom savezne države.

Odsek za izborna pitanja proučavao je dotadašnje sisteme sprovođenja izbora a *Zakonodavni odsek* saradivao je sa ministarstvima zemaljskih vlada pri izradi zakona kako bi njihov konačni oblik bio u skladu sa opštim smerom izgradnje narodne vlasti.

⁵ Dr Branko Petranović – Političke i pravne prilike za vreme privremene vlade DFJ, str.92.

⁶ Arhiv Jugoslavije, fond Ministarstva za konstituantu, F-2-701-45.

Odeljenje za izgradnju narodne vlasti imalo je zadatak da koordinira poslove sa odgovarajućim odeljenjima federalnih jedinica kada se ova obrazuju, a postojao je i poseban odsek za ovaj vid saradnje. *Odsek za izgradnju lokalnih organa narodne vlasti* proučavao je pitanja rada NO.

Odsek za teritorijalno razgraničenje je razmatrao pitanje teritorijalne podele. *Odsek za kadrove* je pratio i usmeravao razvoj kadrova. *Instruktorski odsek* je ustanovljavao stepene i oblike pomoći i proučavanja /instruktaže/.

STANJE GRAĐE

U Arhivu Jugoslavije nalazio se deo građe Ministarstva za konstituantu u količini od 3 fascikle. Ova građa je izdvojena iz fonda Predsedništva vlade FNRJ uglavnom neevidentirana i u refuznom stanju sa izuzetkom zapisnika sa sednica Komisije za Ustav.

Drugi deo građe dobijen je decembra 1981. godine od Servisa za administrativne i računovodstvene poslove saveznih organa uprave i saveznih organizacija u količini od 4 fascikle. Tri fascikle sadrže evidentiranu i fascikulisanu građu iz 1945. i 1946. godine, dok četvrta fascikla sadrži deo materijala Komisije za Ustav, neevidentiran.

Fond nije kompletan, jer se deo građe u količini od oko cca 2 fascikle nalazi u fondu Komiteta za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti koji je nastavio poslove Ministarstva za konstituantu. Pored prividnog spoljnog reda građa fonda je većim delom bila u refuzu.

Ukupna količina građe fonda Ministarstva za konstituantu iznosi 9 fascikli u fizički dosta očuvanom stanju. Upoređujući kancelarijske knjige sa građom konstatovano je da je građa nekompletna. Građa Ministarstva za konstituantu obuhvata period od 31. marta 1945. godine do 8. februara 1946. godine.

Kancelarijsko poslovanje Ministarstva za konstituantu bilo je centralizovano. Akta su zavodena u delovodnom protokolu koji je sačuvan samo za 1945. godinu u rasponu brojeva od 1-1325, i to za period od 31.03.1945. do 31.12.1945. godine kao poslednjeg datuma po delovodnom protokolu. Ne postoji registar. Za građu iz 1946. godine koja je evidentirana, ne postoji delovodni protokol ni registar.

Rubrika "obrađivač" u delovodnom protokolu nije ispunjavana niti je građa obeležena oznakama organizacionih jedinica što je onemogućilo rekonstrukciju organizacione strukture Ministarstva za konstituantu, premda je u prvi mah način arhiviranja, odnosno fascikuliranja građe navodio na pomisao da je u fascikle odlagana građa prema dva osnovna odeljenja koja su predviđena Planom organizacije Ministarstva za konstituantu, Odeljenje za ustavna pitanja i Odeljenje za izgradnju narodne vlasti što se tokom rada pokazalo kao netačno.

Deo građe, približno 1/3, nije evidentiran i odnosi se na materijale Komisije za ustav i druge materijale.

Građa je sređena po delovodnom broju s tim što se za građu iz 1946. godine izvršila rekonstrukcija delovodnog protokola.

Neevidentirana građa je klasifikovana po materiji naknadno evidentirana u delovodnom protokolu za 1945. godinu, odnosno u rekonstruisanom delovodnom protokolu za 1946. godinu, i to:

- zapisnici sa sednica, koji su kompletirani od I - XXIII sednice sređeni su hronološkim redom po datumu održavanja sastanaka;

- materijali za izradu Ustava, sređeni su logičnim redom nastanka građe jer je građa nedatirana: predgovor o smislu i značaju Predprojekta Ustava nove Jugoslavije, Nacrt za osnovne odeljke Projekta Ustava, I redakcije, II redakcija, Obrazloženje Nacrta Ustava i Primedbe na I Nacrt Ustava;

- materijali za sprovođenje izbora za Ustavotvornu Skupštinu sređeni su hronološkim redom;

- primedbe i predlozi na Nacrt ustava, rezolucije, izrazi solidarnosti na Nacrt ustava, građa koja po svojoj sadržini ilustruje raspoloženje naroda u periodu donošenja osnovnog zakona nove socijalističke Jugoslavije i znači svojevrstan referendum za Ustav iz 1946. godine. Zbog obimnosti građe i bolje preglednosti, izvršena je podela po teritoriji, odnosno po republikama i u okviru istih klasifikovana na:

- primedbe i predloge na Nacrt ustava,
- rezolucije i izrazi solidarnosti na Nacrt ustava, a unutar ovih podgrupa predmeti su sređeni hronološki.

Duplikati, triplikati i multiplikati su izlučeni sem u slučaju zapisnika sa sednica Komisije za Ustav, koji su zbog svoje vrednosti ostavljeni u dva primerka.

Pored delovodnog protokola koji je u funkciji obaveštajnog sredstva, izrađen je sumarni inventar u istu svrhu i u svrhu evidentiranja i zaštite građe.

Slobodanka Dojčinović

**STRUKTURA
ARHIVSKE GRAĐE FONDA**

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

STRUKTURA ARHIVSKE GRAĐE FONDA

oznaka grupe	naziv klasifikacione grupe	od jed. opisa	do jed. opisa
1	PRAVNI PROPISI	1	4
2	KOMISIJA ZA USTAV	5	6
3	ZAKONI (NACRTI I DRUGA AKTA)	7	8
4	RAZNI MATERIJALI	9	9

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

OPIS
JEDINICA OPISA

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

PREGLED JEDINICA OPISA SA KLASIFIKACIONOM ŠEMOM

naziv klasifikacione grupe

PRAVNI PROPISI

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
1	1	PRAVNI PROPISI (UREDBE, UPUTSTVA, PRAVILNICI, RASPISI) I PREPISKA - I

Uredbe, rešenja, uputstva, pravilnici, raspisi i prepiska o: matičnim knjigama; građanskom braku; sticanju punoletstva; kretanju na granici i u Vojvodini; odlasku u inostranstvo; izradi štamblja, pečata i žigova; registraciju udruženja; uverenjima o državljanstvu; repatrijaciji stranih državljana; disciplinskoj odgovornosti organa narodne milicije; istupnim krivičnim delima; organizaciji sudova; ustanovi javnog tužioca; uređenje šerijatskih sudova; Saveznom prosvetnom savetu; narodnom prosvetivanju; nepriznavanju diploma i ispita na univerzitetu za vreme okupacije; osnivanju državnog filmskog preduzeća i državnog izdavačkog zavoda; šumarskoj službi; osnivanju trgovinskih i sličnih radnji; zadrugarstvu; vršidbi strmnih žita; kontroli cena; osnivanju Odeljenja za cene pri federalnim jedinicama; snabdevanju; prenosu kontrolisanih predmeta; radu Državnog preduzeća "Jugopetrol"; zakupninama; rešenju raznih sporova; prinadležnostima i penzionisanju državnih službenika; socijalnoj i zdravstvenoj politici; izborima, izgradnji narodne vlasti - NOO, posebno Vojvodine i Beograda; razgraničenju nadležnosti saveznih i gradskih organa i uloji i zadacima Ministarstva za konstituantu.

Zakoni (sa obrazloženjem i primedbom i dr.) o građanskoj mobilizaciji rudarsko-topioničarskog osoblja; rešavanju statusa invalida iz ranijih ratova; zaštiti spomenika kulture i prirodnjačkih vrednosti DFJ.

godina 1945.

naziv klasifikacione grupe

PRAVNI PROPISI

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
2	2	PRAVNI PROPISI (ZAKONI, UREDBE, PRAVILNICI, RASPISI) - II

Zakoni (s obrazloženjima, primedbama i sl.) o: upravljanju industrijom; državljanstvu; neposrednim porezima; državnom budžetu; inspekciji rada; produženju meničnih i članskih rokova; očuvanju prava na penziju radnicima koji migriraju; izvršenju kazni; uređenju sudstva.

Uredbe, rešenja, uputstva, pravilnici, raspisi, prepiska o: upravljanju logorima i zavodima, izvršenju kazni, pravu nošenja oružja, utvrđivanju svih federalnih granica - promeni zakona o izborima narodnih poslanika; pitanjima izgradnje vlasti; konfiskaciji: odluci AVNOJ-a o ukidanju i nevažnosti svih pravnih propisa donetih od strane okupatora i njihovih pomagača, ukidanje rokova za sticanje ili gubitak prava za podnošenje pravnih lekova o socijalnom osiguranju za vreme rata; zastupanju nadležstva i ustanova; radu i ustanovljavanju Komisije za ustav; radu gradskih NOO; određivanju minimalnih renti i penzija; regulisanju nadnica i plata radnicima i drugo iz nadležnosti Ministarstva za konstituantu.

godina 1945.

naziv klasifikacione grupe

PRAVNI PROPISI

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
3	3	PRAVNI PROPISI - III

Zakoni o: Predsedništvu Ustavotvorne Skupštine; dokazivanju rođenja, venčanja, smrti; izvršenju obaveza iz dvostrukih teretnih ugovora zaključenih pre oslobođenja zemlje.

Uredbe, rešenja, uputstva o: pitanju upisa prava svojina na nepokretnostima na teritorijama gde još vrši tapijski sistem; nadležnosti za rešavanje nedovršenih sporova kod Državnog saveta i upravnih sudova; osnivanju centralnog fonda za kazneno-popravne sporove iz socijalnog osiguranja; trebovanju razduženju, pozivima na manifestacije, podnišenju obračuna za troškove pripreme izbora i sl.

godina 1945

naziv klasifikacione grupe

PRAVNI PROPISI

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
4	4	PRAVNI PROPISI - IV

Zakoni o: izborima narodnih vlasti; disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti odborima NO i opozivanju i smenjivanju narodnih odbornika.

Uredbe, rešenja, uputstva, elaborat o: zaposlenju ratnih vojnih invalida; obaveznom uposlenju radnika; osnivanju organizacija, vođenju i radu dečjih naseobina; organizovanju narodne vlasti u poljoprivredi; razgraničenju kompetencija pojedinih stepena prosvetnih narodnih vlasti; otpremi pošiljki u inostranstvo; predaji u vlasništvo električne centrale Samobora; određivanje cene pojedinih proizvoda. Primedbe, predlozi i izrazi solidarnosti pojedinih, društveno političkih i drugih organizacija, na I nacrt ustava FNRJ.

godina 1945.

naziv klasifikacione grupe

KOMISIJA ZA USTAV

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
5	5	ZAPISNICI SA SEDNICA KOMISIJE ZA USTAV

Zapisnici sa sednica Komisije za ustav od 15.IX - 27.X 1945. godine (22 zapisnika). Projekat ustava za 1946. godinu: predgovor o smislu i značenju predprojekta Ustava; nacrt za osnovne odeljke Ustava; prva i druga redakcija Ustava; obrazloženje nacrta ustava; primedbe na prvi Nacrt ustava.

godina 1945.

naziv klasifikacione grupe

KOMISIJA ZA USTAV

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

6

6

Primedbe, predlozi i rezolucije na Ustav Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Sveslovskog komiteta; materijali o: izborima za Ustavotvornu skupštinu, izgradnji lokalnih organa vlasti, obrazovanju inspektorata i šumskog preduzeća u Skoplju.

godina 1945.

naziv klasifikacione grupe

ZAKONI (NACRTI I DRUGA AKTA)

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

7

7

NACRTI ZAKONA I PODZAKONSKIH AKATA - I

Nacrti zakona, uredbe, uputstva, zapisnici (izveštaji), raspisi, prepiska o: sticanju stvarnih prava na pokretnosti, zabrani otuđivanja plovniha objekata na moru inostranim licima; obeštećenju vlasnika plovniha objekata; određivanju komisionarske zarade, postupanju s imovinom ranije postojećih udruženja; sednicama povodom donošenja Ustava; određivanju kompetencija organima unutrašnjih poslova pri NOO. Pozdravna pisma, telegrami, rezolucije, predlozi, primedbe pojedinaca, članica AFŽ, grupe građana, udruženja (zanatlija, trgovaca) iz svih krajeva Jugoslavije povodom javne diskusije nacrtu novog Ustava.

godina 1946.

naziv klasifikacione grupe

ZAKONI (NACRTI I DRUGA AKTA)

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

8

8

NACRTI ZAKONA I PODZAKONSKIH AKATA - II

Nacrt zakona, teze, uredbe, uputstva, raspisi i prepiske o: Fondu za pomorski i ratni plen, pozivanju prisuditelja na dužnost; inspekciji rada, suda za pomorski plen; izgradnji narodno-oslobodilačkih odbora; radničkim knjižicama; izradi matica rođenih, venčanih, umrlih, saradnji vrhovnih zemaljskih vlasti, opštim principima zakonodavstva za izgradnju NOO; kontroli rada i načinu čuvanja akata; razgraničenju nadležnosti po pitanju unutrašnjih poslova, terminologiji Nacrta ustava.

godina 1946.

naziv klasifikacione grupe

RAZNI MATERIJALI

broj fascikle	br. jed. opisa	naziv jedinice opisa
----------------------	-----------------------	-----------------------------

9

9

PRIMEDBE, PREDLOZI, POZDRAVNA PISMA I DR.

Primedbe, predlozi, pozdravna pisma, pozdravni telegrami, iseći iz štampe, rezolucije pojedinaca, grupe građana, članova udruženja, AFŽ, vojnika JNA iz svih krajeva Jugoslavije, sredene po republikama, abecednim redosledom prilikom donošenja novog Ustava 1946. godine: Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Slovenija,

Srbija, JNA, rezolucije iz inostranstva. Dva referata Ministarstva građevina NR Slovenije sa sastanka održanog u januaru 1946. godine o novom značaju državne uprave sekora gradnji i po pitanju kadrovske politike sa zaključcima prethodno održane I konferencije funkcionera Saveznog i republičkih ministarstava za gradnju u Beogradu, u prilogu.

godina 1946.

(OSTAVLjENA PRAZNA STRANA)

**POPIS
KNJIGA EVIDENCIJE**

KNJIGE EVIDENCIJE

broj knjige 1
organiz. jedinica
vrsta knjige DELOVODNI PROTOKOL
naziv knjige DELOVODNI PROTOKOL
godina 1945.
datum
raspon br./slova 1-1331
napomena

broj knjige 2
organiz. jedinica
vrsta knjige REKONSTRUISANI DELOVODNI PROTOKOL
naziv knjige REKONSTRUISANI DELOVODNI PROTOKOL
godina 1946.
datum
raspon br./slova 1-272
napomena